

הַדְּבָר שֶׁשָּׂכַחְנוּ
מִהַזְמַן שֶׁבוּ הָיינוּ
תִּינוּקוֹת,
הוּא שֶׁלְמִדְנוּ
לֹא רַק לְלֶכֶת,
לְמִדְנוּ גַם לְקוֹם.

@אהרן בס

עלון מספר 132 – מרץ 2025

1. מסיבת פורים – תשפ"ה, 16.3.2025
2. מפגש והופעה אסתר דובוסרסקי – שחר, נתניה
3. אווה (בראון) ברקוביץ (ברגסס/מונקץ) – בת 100!
4. חסידי אומות העולם – קרפטורוס [רובין עמוס, זלמנוביץ זלמן]
5. שם ונר – הזמנת נרות זיכרון להנצחה
6. הספר "ג'ז על ענף" – אלי ברודרמן (פּרָצ'ין)
7. הצעות לשני מופעים
8. ישראלים ילידי קרפטורוס: גרידינגר יצחק (אוז'גורוד)
9. משלנו: אסף גביש (מונקץ')

ביום ראשון, 18.5.2025, תתקיים האזכרה השנתית ב"יד ושם".
פרטים יופיעו בעלונים הבאים. שימרו את התאריך.
העבירו לי את שמות בני הדור הראשון שנפטרו מאז האזכרה
השנתית לפני שנה. רותי פיקסלר 050-5643299

1. יום ראשון, ט"ז באדר תשפ"ה, 16.3.2025, רחובות

- אנו שמחים לארגן מסיבת פורים, באולם "לוק – אירועי בוטיק" – משה יתום 26
[אזור התעשייה, אין בעיית חנייה]. **התכנסות משעה 19:00.**
המפגש יכלול ארוחת ערב טעימה, שתייה חריפה, קלה וחמה – ומוזיקה.
העלות: 200 ₪ / אדם. סידור השולחנות: גרישה דוידוביץ ויוסי קוטונה [250 מקומות].
להרשמה ולתשלום:

העברה בנקאית לחשבון 50122978, סניף 805 - בנק לאומי, סניף פלורנטין, דרך שלמה 60 תל-אביב -לפקודת
הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה בע"מ.
יש לציין בהעברה את שם מעביר הכסף – על מנת שנוכל להנפיק את הקבלה על התשלום
או תשלום בכרטיס אשראי – נא לפנות ליצחק קליין, מספר טלפון 054-3034424

• קישור לסרט תדמית של האולם: <https://www.youtube.com/watch?v=JbL1h5nhWf8>

2. מפגש והופעה אסתר דובוסרסקי - שחר, נתניה

ביום שלישי, 11.2.2025 התכנסנו בנתניה למופע מוזיקלי, משולב הרצאה, על בחירה בחיים מתוך תהומות, שהועלה על ידי אסתר דובוסרסקי-שחר, אימא של מעין-אודיה, שהייתה בת 10, עת נפגעה אנושות בינואר 2023 בתאונת דרכים קשה בין אוטובוס של ילדים מאבן יהודה, שהיו בדרך לטיול בית ספר, למשאית בכביש 1, בדרך לירושלים. מעין-אודיה היא נכדתם של דורה ואיליה (נפטר באפריל 2022), שעלו ארצה ממונקיץ'. אימא של מעין אודיה, אסתר שחר, היא זמרת ומפיקה יצירתית. היא יצרה את המופע "יומני היקר" מתוך "תחושת שליחות להניע אנשים לבחור בחיים, להאמין מחדש בתקווה ולהפוך עצב לצחוק". התכבדנו בכיבוד קל, אך יותר מכל – התרגשנו לשמוע את דבריה ואת שירתה המופלאה של אסתר, המתמודדת עם שיקום בתה הפגועה ומגלה תעצומות נפש בלתי אפשריות – יחד עם הבת הנוספת, ליה. אנו שולחים לדורה, לאסתר, למעין ולליה הרבה כוחות, שיאפשרו להן את המשך ההתמודדות היומיומית, האינסופית ומאחלים רק בריאות ובשורות טובות – אמן!

**אסתר - את אישיות
מעוררת השראה על
הבחירה בחיים!**

אסתר שחר-דובוסרסקי
בפסנתר: לשם בן דויד

**תודה רבה לכל המשתתפים
באירוע חשוב ומרגש זה
תודה לפעילים יצחק קליין
ויונה רוב אשר על ארגון הערב.**

**קישורים לכל
התמונות:**

<https://photos.app.goo.gl/HgjTKVacnp9HigqC6>

https://photos.google.com/share/AF1QipMQpsJs4rf4W_kc7KqgoKX5SQgOSSDtYsu1MXa6-leyXpm6AEgky-j89U1iwBQ6nw?key=cFcwZkdfcEJZZ19pOWhRSVRaREdybi1UUnRKNGRB

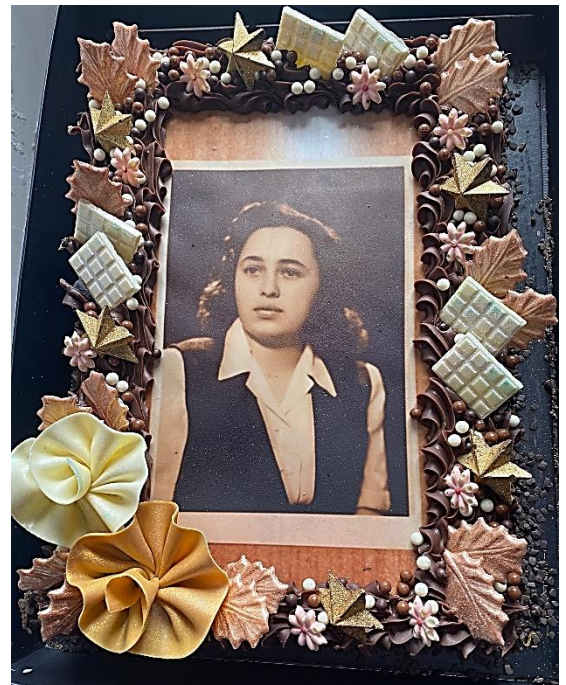
3. אווה (בראון) ברקוביץ (ברגסס / מונקץ) – בת 100!

ביום ראשון, ה-16.2.2025, בדיוק 100 שנה לאחר הולדתה, חגגנו לאווה את יום הולדתה בביתה, בחיפה. זה היה אירוע יוצא דופן, מיוחד – ובעיקר, מרגש מאוד. פרט לבני משפחתה הקטנה של אווה, השתתפו גם 14 תלמידים ו-2 מורות מתיכון "קוגל" בחולון, איתו אנו בשיתוף פעולה מאז ערכנו בו באפריל 2023 את הטקס לציון 100 שנה לגימנסיה העברית במונקץ'. אווה נולדה בברגסס, שם החלה את לימודיה בבית ספר עברי. אך בעקבות פטירת אחותה הגדולה, עברו הוריה להתגורר בפראג ואווה, בהחלטיות של בת 7, החליטה לגור בבית סבה וסבתה, וללמוד בבית הספר העברי במונקץ'. המשפחה התגוררה בפודגוראן [Подгوران], וכל יום הלכה אווה ברגל 8 ק"מ לביה"ס ובחזרה. בגיל 99 כתבה אווה ספר על תולדותיה ומספר עותקים נמסרו לספריית תיכון "קוגל", הנקראת על שמו של חיים קוגל, שהיה ראש העיר חולון – והמנהל של אווה בגימנסיה; היא אחרונת השורדים מהמחזור שלה. בברכה לילדים היא בירכה אותם "שתגיעו לגיל שלי..."

ח"י פרחים שנתנו
התלמידים לאווה

תמונתה של אווה,
בוגרת הגימנסיה,
על עוגה יום
ההולדת שהענקנו
לה

לאווה רק 3 בני דודים [נתי, מנחם ומשה אקרמן] מדרגה שנייה, שאביהם, אברהם-צבי, היה בן הדוד שלה, מבוגר ממנה ב-11, היחיד ששרד ממשפחתה. בנו של נתי הגיש לה את העוגה לכיבוי 3 הנרות שעל הספרה 100. אווה כיבתה שני נרות; כשנשאלה אם צריכה עזרה לנר הנוסף, ענתה: "זה נר לשנה הבאה!" היא חריפת שכל, בעלת חוש הומור והתלמידים מאוד התחברו אליה, התעניינו ושאלו שאלות.

כשנשאלה איך הצליחה להישאר אופטימית ענתה:
"לא לתת לרוע להיכנס לנשמה!"

אחת מתמונות הקיר בביתה של אווה

מלחמתי לשרוד

קורות חיי,
אווה בראון ברקוביץ

4. חסידי אומות העולם - קרפטורוס

חסידי אומות העולם הם אנשים יחידי סגולה, אשר סיכנו את חייהם במהלך תקופת השואה להציל יהודים – שלא על מנת לקבל פרס. לא פעם מעסיקה אותנו השאלה: האם גם אנו היינו נוהגים כך, תוך סיכון עצמי וסיכון של בני המשפחה להירצח – כעונש על הצלת יהודים. תהיתי האם גם בקרפטורוס היו חסידי אומות עולם? באתר "יד ושם", תחת הכותרת Carpathian Ruthenia מצאתי מידע על כ-30 צדיקים אלה; חלקם הצילו בתחומי קרפטורוס וחלקם – את ילידי האזור, אך מחוץ לגבולותיו, בעיקר בבודפשט. אמשך לתעד את חסידי אומות העולם בעלונים הבאים. במידת האפשר אוסיף מידע שהצלחתי למצוא – בנוסף לכתוב באתר "יד ושם". אם לכם ידוע מידע על אנשים אלה - אשמח מאוד לדעת...

הסיפור היחיד שהיה מוכר לי מראש הוא סיפור הצלתו של עמוס רובין [עלון 38, ינואר 2018; חוברת "משלנו" באתר העמותה];

עמוס רובין - מכתבים מאבא ואימא

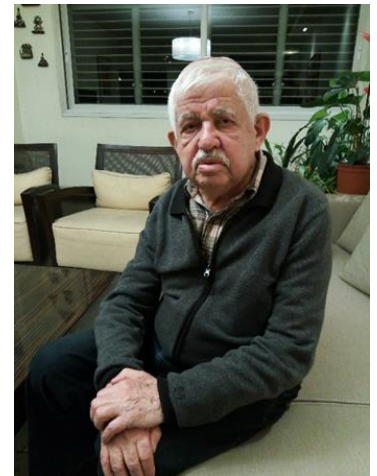
"כ-13,500 יהודים התגוררו במונקץ' לפני המלחמה. הם היוו כמעט מחצית מתושבי העיר. לצד הקהילות האורתודוקסיות של העיר, התקיימה בעיר גם גימנסיה עברית. המהנדס אליהו רובין לימד בבית הספר, ולאחר מכן כיהן בתור מנהלו. באחד הימים ניגש לרובין יוזף שטראוס (József Strausz), פקיד עירוני קתולי בעל רקע גרמני, וביקש שבנו, יוזף שטראוס הבן, יורשה ללמוד בבית הספר, כך שיוכל ללמוד עברית – הדבר עשוי היה לסייע לו לפתח קריירה בתחום הכמורה. שטראוס הבן התקבל לבית הספר, ובין משפחות שטראוס ורובין התפתחה חברות. לאחר פלישת הגרמנים להונגריה, פנה רובין לחבריו, בני משפחת שטראוס, וביקש מהם להחביא את בנו, עמוס. שטראוס ואשתו הסכימו מיד להחביא את עמוס, והציעו להחביא את כל משפחת רובין. אליהו רובין לא הסכים, כי חשש שבכך יגדיל את הסכנה הנשקפת להם ולבנו. באפריל 1944 הגיע עמוס בן ה-11 לבית משפחת שטראוס, כשהוא נושא רק חבילה קטנה של חפצים. הוריו הועברו לגטו וגורשו לאושוויץ במאי. לפני שגורשו, הספיקו בני משפחת רובין לתת לבני משפחת שטראוס מכתבים עם תאריכים מאוחרים, כדי שאפשר יהיה לתת את המכתבים לבנם מעת לעת. כך יוכל

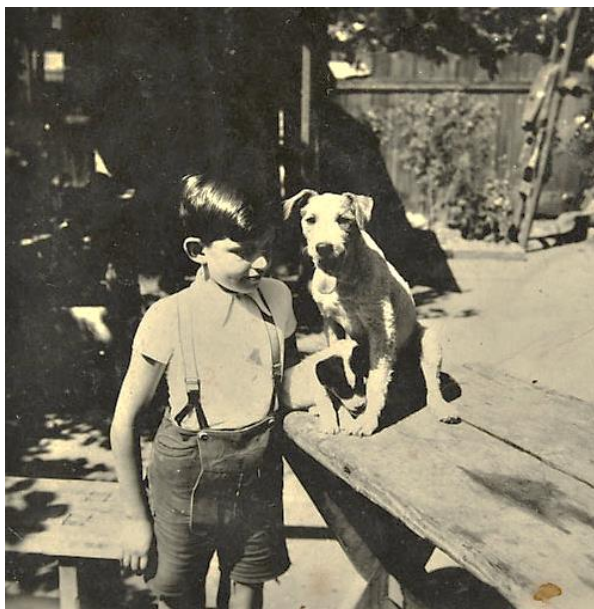
הבן לשאוב עידוד מהאמונה שהוריו חיים ושמצבם טוב, בלי קשר למצבם האמיתי. שטראוס, אשתו מרגיט ובנם בן ה-18, יוזף הבן, עשו כל שביכולתם כדי להקל על סבלו של הילד במהלך ששת החודשים, שבהם שהה במסתור. הם העניקו לו אוכל ובגדים ודאגו לכל צרכיו. הם אף הביאו לו ספרי קריאה ונתנו לו את המכתבים ש"קיבלו" מהוריו. הילד נשאר בבית ולא יצא החוצה, עד שחרור האזור בידי הצבא האדום באוקטובר 1944. רק לאחר השחרור גילה עמוס מה באמת קרה להוריו. באורח נס, היו הוריו בין היהודים המעטים ששבו מהמחנות. בקיץ 1946 עלו בני משפחת רובין לארץ ישראל. הם שמרו על קשר עם בני משפחת שטראוס במשך שנים רבות. ב-13 באוקטובר 1964 הכיר "יד ושם" ביוזף ומרגיט שטראוס בתור חסידי אומות העולם."

בראיון שערכתי עם עמוס בשנת 2018 הוא הוסיף מידע, גם כזה המתייחס לתקופת שהותו אצל משפחת שטראוס: הוא שהה בביתם לא חצי שנה, אלא שנה ורבע (מאפריל 1944 עד 23.7.1945, שהיה יום הולדתו...!).

שער ראשו גולח והשם שנקבע לו היה יונצ'י. השיגו עבורו ניירות מזוייפים על שם יאנוש שטראוס. סיפור הכיסוי היה שהילד נולד בעיר דייר [Győr] בהונגריה, שהוריו נהרגו בהפצצות ושהילד היתום נלקח על ידי דודו, יוזף שטראוס. בבית הצמוד לבית המשפחה חיה משפחה שאיבדה ילד קטן בטרגדיה - ומהם לא נשקפה סכנת הלשנה. עמוס לא יצא מביתם של משפחת שטראוס, אלא לחצר בלבד. למשפחה היה משק קטן ועמוס האכיל את האווזים, התרנגולות והכלבה (איתה בתמונה); רק את החזיר האכילה מרגיט שטראוס... כל שבועיים הגיע מכתב מאביו, מתוך אוסף מכתבים שהשאיר אביו, מראש, בכתב ידו, אצל יוזף.

עמוס מעיד שמרגיט הייתה כמו אם אוהבת עבורו: היא חיבקה ונישקה אותו ודאגה לכל מחסורו באהבה רבה. עמוס ראה במרגיט וביוזף את הוריו הנוספים ואהב אותם מאוד.

יוזף ומרגיט שטראוס עם חיילים רוסיים אחרי שחרור מונק' בשנת 1945. יוזף נפטר בשנת 1947.

מרים, אשתו של עמוס הוסיפה: עמוס הגיע ארצה ללא הוריו, אלא במסגרת קבוצה של עליית הנוער ונקלט בבית - ים אצל דודתו, אחות אמו ומשפחתה. ההורים היו במצב גופני ירוד, בעקר האבא, שהיה במצב של מוזלמן. ההורים הגיעו כעבור כ-3 חדשים, ימים מספר לפני בר המצווה שלו.

משפחת שטראוס הייתה ממוצא שוויי - גרמני. האב, יוזף, היה עובד הרכבת. בנם היחיד, יוזף, היה התלמיד הלא יהודי היחיד שלמד בגימנסיה העברית. בשנת 1944 הוא כבר היה לאחר סיום לימודיו בגימנסיה והתגורר בשופרון (הונגריה), בלימודי יערנות. שנים רבות היה עמוס משוחח עם יוזף הבן בשיחת סקייפ. בכתבה בעיתון "הצופה" מה-3.7.1964 מסופר על 'אימו' של ינצ' באה לבקר את 'בנה'.
<https://www.youtube.com/watch?v=DilgwI53Hjs> : קישור לעדותו של עמוס

בעדות הוא מספר שהמכתבים מאביו נשאו תאריכים עוקבים, אבל אף פעם לא הייתה בהם התייחסות לשאלות ששאל עמוס במכתבים להוריו, שכמובן לא נשלחו ונזרקו על ידי יוזף...
 עמוס ידע שהוא יהודי והקפיד על תפילה בשבתות ועל שמירת חגי ישראל, לפי מועדם הגרגוריאני, כולל צום ביום כיפור...
 עמוס, שהיה יליד יולי 1933, אגרונום במקצועו, נפטר ביולי 2022, בן 89. הוא היה נשוי למרים, אב לבן ולשתי בנות וסבא ל-8 נכדים.

זלמן זלמנוביץ: אנה בילוק (Anna Bilok), לבית יורשצ'וק, ואחיה פטרו יורשצ'וק [Petro Yurashchuk], התגוררו עם הוריהם ושתי אחיות צעירות בכפר **בוצ'קוב**, רותניה הקרפטית (היום Velykyi Bychkiv). אנה הייתה ילידת 1922 ופטרו - יליד 1928.

שכנו של יורשצ'וק היו בני הזוג זלמנוביץ', שכמו יהודים מקומיים רבים אחרים, חיו בבתיהם בין המקומיים האוקראינים. הצבא הגרמני פלש לאזור ב-19 במרץ 1944, ובמאי אותה שנה החלו לגרש את יהודי המקום לאושוויץ. לאחר התייעצות עם הוריה, החליטה אנה יורשצ'וק לנסות ולהציל את חברה, זלמן זלמנוביץ' בן ה-19. בלילות שלחה את אחיה, פטרו, בן ה-16 ללוות את זלמנוביץ' מבוצ'קוב לכפר הסמוך לָה (Luh), שם היה לבני יורשצ'וק בית עם אורוות. זלמנוביץ' הוחבא מתחת לערימת שחת בלופט של האורוות, ויורשצ'וק ואחיה הביאו לו אוכל על בתורנות. מספר שבועות לאחר מכן, כאשר השלטונות עצרו והוציאו להורג אישה מקומית שהסתירה יהודייה בביתה בלָה, פטרו לקח את זלמנוביץ' לתחנת הרכבת וקנה לו כרטיס נסיעה להונגריה, שם הוחזק אחיו הגדול של זלמנוביץ', **ישראל**, באחד ממחנות העבודה ליהודים. הוא הגיע למחנה העבודה ושם שרד כדי לחזות בשחרור ב-1945. הוריו יצחק ופנינה ורוב אחיו נספו. לאחר המלחמה עלה זלמנוביץ' לארץ, משם התכתב עם אנה (בילוק) ופטרו יורשצ'וק. מאוחר יותר ביקר פטרו את זלמנוביץ' בישראל.

ב-5 במאי 1996 הכיר יד ושם באנה בילוק (לבית יורשצ'וק) ובאחיה, פטרו יורשצ'וק, כחסידי אומות העולם. הטקס התקיים בקייב. [התמונה הראשונה היא מאתר "יד ושם"].

. יולי 1993: אנה בילוק (מימין) עם אחותה ירינה, זלמן זלמנוביץ' ואחיינית של האחיות ליד מצבת הוריהם של אנה ופטרו

"על יד הבית של פטרו בווישק" (Vyshkovo)

22. 7. 93
 1 זמ פטר
 ז"ל בית שפטר ג' ווישק

"בית יורצ'וק בלה, איפה הייתי מוסתר לפעמים"

בית יורצ'וק ב' לה, איפה הייתי מוסתר לפעמים
 20. 7. 93

את התמונות הנוספות קיבלתי מאבי זלמנוביץ, בנו של זלמן, ועל כך תודתי. זלמן הוא שרשם את הפרטים בגב התמונות.

הביקור של פטרו בישראל

יש לי קשר לזלמן זלמנוביץ. זלמן, יליד אוגוסט 1922, שרת עם אבי, אלכסנדר יגור הי"ד, יליד אוקטובר 1923, בפלוגות העבודה... כשכתבתי את עבודת השורשים שלי בשנת 2007 הגעתי לחיפה לראיין את זלמן. הוא היה לאחר אירוע לבבי, התרגש מאוד והשיחה טלטלה אותו. עצרתי את הריאיון מתוך דאגה. 3 שבועות לאחר הריאיון זלמן נפטר...

בעבודת השורשים על אבי תיעדתי את עדותו:

זלמן זלמנוביץ, יליד העיירה ביצ'קוב וחבר של אבא, סיפר לי שעוד בשנת 1938, בזמן הצ'כים, כבר לא היה המצב טוב, כי לא נתנו ללמוד. בספר מארמארוש, עמ' ק"ח-ק"ט, מסופר ש"ידוע לנו המקרה של הצעיר בן העשרים, זלמן זלמנוביץ מביצ'קוב, ששומר היער, יוראצ'וק הרוטני החביאו. הז'נדרמים

רדפו אחרינו ולא העלו כלום בחכתם, שכן יוראצ'וק לא אבה להסגיר, למרות עשרה קילו זהב שהובטח תמורתו". אבא נלקח מהבית לפלוגות העבודה. זלמן היה כבר ביער, ואחריו אבא הגיע, אותו הכיר זלמן מילדות. גודד העבודה אליו השתייכו מנה 240 איש ומספרו היה 110/62. המיון לגדודי העבודה התקיים בעיירה נוידבארוד (בהונגרית: Nagi Varad, ביידיש ובגרמנית Grosswardein); היום העיר אוֹרְדִיָה מאַרְהַ (ברומניה). אבי, שהיה חייט מומחה, קיבל תפקיד: תיקון של בגדי הקצינים הנאצים. זלמן, לעומת זאת, קיבל "ג'וב" מצוין: הוא עבד במטבח, ובזכות קשריו, הצליח "לגייס" גם את אבא למטבח, כך שהם לא סבלו מרעב. בלילות ישנו אבא וזלמן על אותה שמיכה, שהייתה מונחת על האדמה הקרה, ועל האבנים. כך ישנו ועבדו יחד כשבעה חודשים, אז חוסל מחנה העבודה והגדודים נשלחו לרוסיה, ועד סיביר, כשחלק מהדרך, כ-200 ק"מ, הם עשו רגלית. כמו כן, הם נסעו ברכבות יומם ולילה, וזלמן זכר הפצצות אוויריות באזור קולושבֶר (היום העיר קלוז' ברומניה). ההעברה מן הגרמנים לרוסים התעכבה כי כפרי אוקראיני הצית את הגשר באזור ועיכב את הגעת הרוסים. בין אנשי הצבא הרוסי שפגשו זלמן ואבא, היה רב-סרן יהודי, שהיה מרצה באוניברסיטת קולושבר. כשנתפסו על ידי הרוסים, נדרשו להרים ידיים ולמסור את כל "רכושם". הקצין היהודי-רוסי הציע להם לקשור את נעליהם עם חבל (במקום בשרוכים), כדי שהרוסים יחשבו שהנעליים מרופטות ולא יחרימו להם גם אותן.

ממקום השחרור הלכו אבא וזלמן עוד כ-50 ק"מ עד שחזרו לעיירתם. ביום גשום אחד מצאו עגלה עם סוסה, וכך הייתה תנועתם נוחה יותר. בינם לבין עצמם דיברו יידיש והונגרית, אך ידעו גם אוקראינית.

ועוד קשר: זלמן זלמנוביץ היה הדוד של גיסי, ברכה פיקסלר, אח של אביה, ישראל. ישראל מוזכר בתיעוד של "יד ושם" כמי שפגש את זלמן בבודפשט. לדעתי, פה נפלה טעות בשם האח, כיוון שישראל זלמנוביץ עלה ארצה בשנת 1935, יחד עם אחותו, לאה מליק ובעלה.

מבדיקה באתר MyHeritage, ומהיכרות עם משפחת זלמנוביץ, אני יודעת על אחים נוספים של זלמן: מנחם מנדל (1906-1945); בֶרְנָה טאוב (1908-1944); לאה מליק (1910-1973); חיים זלמנוביץ (1911-1988); רוזה פורקוש (1917-1944); פרידה כץ (1917-1944); ישראל זלמנוביץ (1920-1992); רחל בש (1922-2014); שמואל (1928-1982); משה (1929-1992).

האח, שכנראה, אותו פגש זלמן בבודפשט היה שמואל, איתו עלה זלמן ארצה. במשפחת זלמנוביץ היו, אם כך, 11 ילדים. 4 נספו במהלך השואה; [2 עלו ארצה לפני המלחמה]; משבעת האחים והאחיות - 6 התגוררו ברחובות, ובהם קבורים, ורק זלמן התגורר בחיפה. האבא היה אלתר יצחק זלמנוביץ (1879-1944) והאימא, פנינה פרל (לבית הוס) (1884-1944). אישתו של זלמן הייתה לאה (לבית טייפר) וילדיו הם שולה ואבי.

5. "שם ונר" – נרות זיכרון לזכר בני המשפחה [באתר <https://www.shemvener.org.il>]

מתוך אתר העמותה בשם זה: "לקראת ערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה תשפ"ה שיחול השנה ביום חמישי 24.5.2025, אנו נערכים לקיום מסורת הדלקת נר זיכרון אישי לזכר אדם שנספה בשואה. אנו מזמינים כל אחד ואחת להצטרף למסורת ולהדליק נר זיכרון אישי לזכר אחד מששת מיליוני הנספים. על כל נר של "שם ונר", מופיע שמו של אדם שנספה בשואה, פרטים אודותיו וקוד המפנה לקישור למידע נוסף עליו.

ניתן להדפיס באופן עצמאי מאתר העמותה תווית ע"י בחירת שם מתוך **מאגר השמות** או ע"י **מילוי פרטים** של נספה ספציפי לפי רצונכם. את התווית המודפסת יש לגזור ולהדביק על נר נשמה סטנדרטי הנמכר בשוקים."

6. הספר "ג'ו על ענן" מאת אלי ברודרמן

אלי ברודרמן הוא בנו של פרופסור ישראל ברודרמן ז"ל, אשר נולד בפרצ'ין [פרופ' ברודרמן מתועד בעלון 118 – פברואר 2024]. וכך כתב לי אלי: "לפני כשנה יצא ספרי: "ג'ו על ענן", בינה מלאכותית, סינולריות טכנולוגית ושאלת ערך האדם", בהוצאת פרדס. הספר הינו אקדמי עם הפניות, אך השתדלתי לכתוב אותו בשפה נגישה יותר לקהל הרחב ולא למקד אותו בקהל אקדמי ספציפי. הספר עוסק בשאלות מפתח ומגמות מרכזיות בשדה הבינה המלאכותית. למרות שהספר נכתב ב 2020-2022 הוא מסתבר כרלבנטי יותר ויותר ככל שתחום הבינה המלאכותית מתפתח".

על כריכת הספר מופיע המידע הבא: "מיהו ג'ו? איך הוא קשור לחיי כל אחד מאתנו, והאם הוא טומן בתוכו את זרעיו? האם ג'ו הוא ישות עצמאית? האם יום אחד יפתח הכרה והכרה-עצמית? האם הוא מורכב משברי הרצונות, הבחירות והמאויים שלנו עצמנו, של משתמשיו, או שמא אינו משקף אלא את כוחם הדורסני של חברות המידע והבינה המלאכותית הגדולות?"

הספר ג'ו על ענן הוא אריג של תובנות, שאלות וחוויות שנקודת המוצא שלהן היא סוגיית האתיקה של הבינה המלאכותית (ב"מ), והן שזורות בתוך מרקם של וידוי אישי, הגות, הומור עוקצני ודאגה עמוקה לעתיד החברה והתרבות האנושית. המחבר נסמך לא רק על פילוסופים מתחום המדע, הטכנולוגיה והבינה המלאכותית, כגון אלברט בורגמן, סטיוארט ראסל וניק בוסטרומ, אלא גם על כמה מעמודי התווך של הפילוסופיה המערבית – כאפלטון, הגל, קאנט, היידגר, בובר ומרקוזה.

בצד הביקורת על מגמות הפיתוח וההפצה של טכנולוגיות ב"מ מוצע גם פתח לחשיבה אחרת. השינוי נעוץ בהבחנה היסטורית בין אידאולוגיות מודרניסטיות ופוסט מודרניות, שהיו המגדלור וגם אבן הנגף של המאה העשרים ותחילת המאה הנוכחית, ובין תנועות חברתיות קהילתיות, שהמחבר מכנה אותן "היפו-מודרניות". המושג "היפו-מודרניזם" מוצג כמפתח להסתכלות הומנית על האדם והחברה וכמפתח להנחת תשתית אנושית, לא תועלתנית, בפיתוחו של ג'ו. עקב תובנה זו נקראים אנשי הפיתוח בתחום הבינה המלאכותית לאמץ את המושג הזה לחיקם ולהיות לפעילים חברתיים של העתיד.

חלקו האחרון של הספר כתוב כולו כדיאלוג סוקראטי, שאחד ממשתתפיו הוא המחבר עצמו. בעזרת הטכניקה הספרותית ששימשה את אפלטון לפני כמעט 2,500 שנה, יוצק המחבר את הסוגיות שעלו לאורך הספר אל תוך תבנית דרמטורגית מלאה חושניות והומור. בשעה שהדמויות בדיאלוג מציגות את הקונפליקטים האתיים, מציעות עצם התמונות החיות המצטיירות בו אלטרנטיבה תרבותית המחבקת את הממשי ואת הגופני, כנגד תרבות דיגיטלית המאיינת את הגוף ואת המרחב."

7. הצעות לשני מופעים

א. **"בכל זאת אינני נפרד"**: לכבוד 80 שנה ליום השואה של יהדות הונגריה, ייערך המופע הבא: טל סונדק, הלחין ושר את שיריו של Erdős Gábor. מריאן מילר [אימו של אדיר מילר] היא בת דודתו של הנער,

יחד עם טל סונדק, יצרו יחד מופע מרגש וייחודי, מצבת זיכרון לקורבנות השואה. גאבור בן ה-13, אשר כתב שירה בגטו בודפשט, נרצח על ידי חיילי צלב-החץ יחד עם אימו, דודתה של מריאן. גופותיהם הושלכו לנהר הדנובה. בשיריו, Gábor הרבה לעסוק במשמעות של החיים והמוות וצבר השירים המולחנים מהווה תעודה היסטורית, שבה משתקפת

רגישותו ועומק מחשבתו של נער, שהתבגר טרם זמנו.

המופע יערך ביום ראשון, ה-20.04.2025 בשעה 18.00 בסינמטק תל-אביב. עלות כרטיס: 85 ₪.

לרכישת כרטיסים הקליקו כאן:

<https://www.cinema.co.il/event/%d7%91%d7%9b%d7%9c-%d7%96%d7%90%d7%aa-%d7%90%d7%99%d7%a0%d7%a0%d7%99-%d7%a0%d7%a4%d7%a8%d7%93-%d7%a2%d7%9e%d7%95%d7%aa%d7%aa-%d7%90%d7%a4%d7%a8%d7%99%d7%9d-%d7%a7%d7%99%d7%a9%d7%95%d7%9f>

על הילד גאבור סופר בטקס יום הזיכרון לשואה ולגבורה ב"יד ושם" לפני 7 שנים, להלן הקישור:

<https://www.youtube.com/watch?v=oNGShQdhCUM>

ב. **הצעה מיוחדת מתיאטרון היידיש שפיל עבור בני הקהילה**: בעקבות אירוע חנוכה שלנו, בו נפגשנו להצגה מוטי גלעדי, אנדריי קשקר ודורין גלעדי, שהציגו את סיפורי דז'יגן ושומאכר, קיבלנו הצעה מיוחדת עבור קהילת יוצאי הקרפטים:

- כרטיסיה של 10 כניסות [ללא הגבלת הניקובים עבור בעל הכרטיסיה – לבני משפחה/אורחים שלון]
- כניסה להופעות התיאטרון, המוצגות בכל הארץ
- תוקף כל כרטיסיה – עד שנתיים
- 600 ₪ ב- 3 תשלומים [60 ש"ח/כרטיס]
- לתיאטרון גם מופעי זמר ואופרטה מחו"ל – זאת בתוספת 20 ₪ / כרטיס
- להזמנת הכרטיסיה יש לפנות למספר הטלפון 050-7272271 [בין 10:00-15:00] **ולציין שאתם שייכים לקהילת יוצאי הקרפטים**

הערה: אין לעמותה כל נגיעה / רווח מהצעות אלה. המידע ניתן כשרות לבני הקהילה.

8. ישראלים ילידי קרפטורוס: גרידינגר יצחק - מנהל הגימנסיה באוז'גורוד

רבים מכירים את הגימנסיה העברית במונקץ', אך הייתה גם גימנסיה עברית באוז'גורוד, ומצאתי לנכון להרחיב את המידע גם על מוסד חינוכי זה – וגם על המנהל שלו, יצחק גרידינגר. עזרו לי בקבלת המידע והתמונות שני נכדיו: צביקה גרידינגר [בנו של הבן אברהם ז"ל] ושרה וגמן [בתה של הבת, רבקה ה'לד, שתבלח"א].

יצחק נולד בעיירה חולויב בשנת 1893, עובדה שתגזור, לימים, את גורלו ברצח בקמיניץ פודולסק – ועל כך בהמשך. חולויב (Cholojow) היא עיירה במחוז לבוב שבמערב אוקראינה,

בה התקיימה עד

השואה קהילה יהודית גדולה. בעקבות חלוקת פולין - האזור נכלל בתחומי האימפריה האוסטרו-הונגרית. בשנת 1921 נכללה

העיירה בתחום הרפובליקה הפולנית השנייה.

משפחתו של יצחק הייתה דתית מאוד ויצחק ברח מביתו כדי ללמוד לימודים כלליים. אחד ממוריו היה זלמן רובשוב, לימים שז"ר, שהיה לנשיא המדינה. יצחק היה תומך בית"ר והעריץ את זאב ז'בוטינסקי. גם ילדיו היו חניכי בית"ר.

נראה שאת בית הספר הראשון ייסד יצחק ביאסינייה [Jasynia], בו היה המורה של אחותה של שרה, לבית טינדל, ילידת 1901, לה נישא יצחק. ביאסינייה נולדו שני ילדיהם: אברהם (מרץ 1925) ורבקה (מאי 1926). משם עברה המשפחה להתגורר באוז'גורוד. על מקום מגוריהם בעיר ניתן ללמוד מההזמנה לחגיגת בר המצווה של הבן, אברהם, שהתקיימה בשנת 1938: רחוב קפוש 4.

ה ז מ נ ה

אנו מזמינים כזה את כבודו ומשפחתו לחגיגת

ה בר מצוה

לכבוד אברהם, שתהיה בשבת יום א' בניסן. העליה לתורה תהיה בשעה 9 בסנין חציוניט. בבית הספר העברי, החגיגה תהיה בדירתנו, רחוב קפוש 4, בשעה 10 לסה"צ והמשכה – בשעה 3 אה"צ.

בכבוד רב

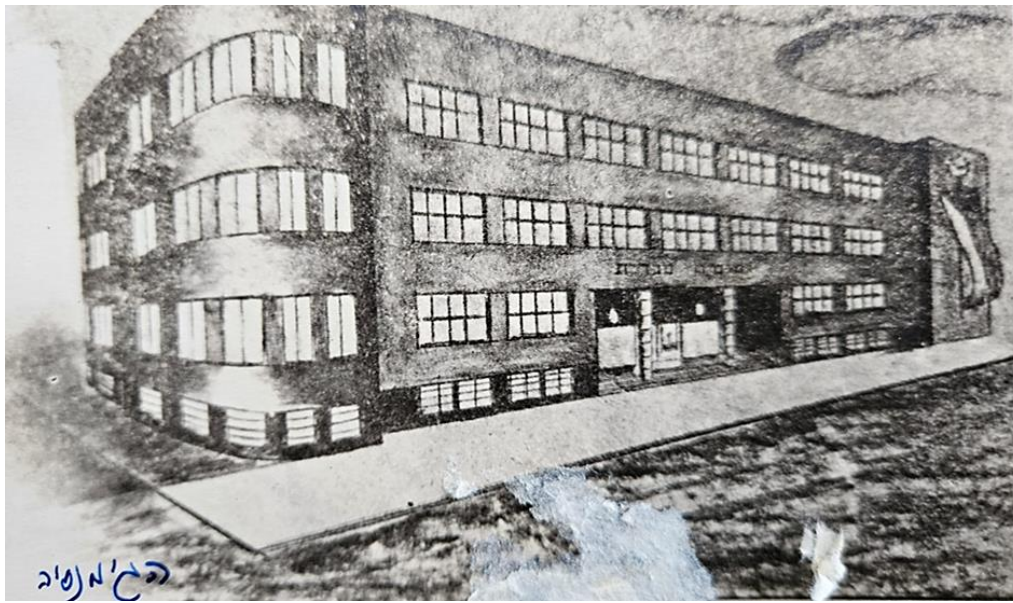
יצחק גרידינגר ורעייתו.

אוז'גורוד, אדר ב' תרצ"ח.

יצחק הכשיר עצמו למורה בסמינר בווינה. באוז'גורוד ניכרת פעילות חינוכית ענפה שלו. בספר "אורות בהרים", מאת אריה סולה, מתוארת עבודתו: עמ' 116-113: "באוז'הורוד הצליחה אגודת "בינה" לפתוח בית ספר יסודי עוד בשנת 1925/26 עם כיתה א' ובה 22 תלמידים ומורה אחד. כל שנה נוספה כיתה אחת ומספר תלמידי בית הספר הלך וגדל... עוה"ד יהודה שפיגל מתל אביב מסר לנו כי ב"ס זה החל עוד בשנת 1922/23 כמכינה בבית הכנסת של הניאולוגים. כב"ס עברי נפתח רשמית רק בשנת 1925. שימשו בו המורים: שמעון מילר, יצחק גריידינגר (מנהל)... כל המורים היו שומרי דת וזה גם קבע את אופיו של ביה"ס. ...מאוז'הורוד מסרו דו"ח גריידינגר (מורה-מנהל)... בית הספר מונה 80-90 תלמידים, בכיתה א' – 30. ...עיריית אוז'הורוד החליטה לכלול 10,000 כתר בתקציב 1931 להחזקת בית הספר העברי שם – 100,000 כתר להקמת בניין לבית הספר. המנהל גריידינגר עשה ככל יכולתו לקידום בית הספר, ובין השאר, פיתח התכתבות בין תלמידי בית הספר לבין תלמידים בארץ ישראל." עמ' 120: " [ב-1935, בציון עשור לביה"ס] ציין גריידינגר [במאמר בעיתון "יידישע שטימע"]: ההתחלה עם 22 תלמיד, כעת 120- תלמיד, 4 מורים, בניין מודרני עם מכשירים וספרייה." עמ' 164: "[מאי 1941] ילדי בית הספר העממי הציגו מערכון בשם "ראש השנה לאילנות" פרי עטו של יצחק גריידינגר."

כתבה מעיתון "העולם" מה-20 בפברואר 1936: "נאות במדבר" מאת יצחק גריידינגר, אוז'הורוד: " (מכתב מרוסיה הקרפטית) בלב אירופה, בתוך רפובליקה, שלמרות שטחה הקטן ומיעוט אוכלוסייה, ידועה היא בכל העולם וממלאת תפקיד חשוב בפוליטיקה האירופאית, בזכות הרוח הדמוקרטית השוררת בה ובזכות קברניטיה הפקחים, ומייסדה, האדם הנעלה, ט. ג. [Tomáš Garrigue] מסריק, בקרב הממלכה העממית צ'כוסלובקיה, נמצאת מדינה קטנה, ששמה "פוד-קרפטסקה-רוס" (פ.ק.ר. - רוסיה הקרפטית). האחוז של האוכלוסיה היהודית במדינה זו גדול הוא בערך, והציבור היהודי פה הינו חטיבה מיוחדת במעלותיה ובחסרונותיה. מצד אחד "רביים" ו"חסידים" מהטיפוס שלפני דור המבול, ומצד שני - דור עברי צעיר, שהוא למופת בכל הרפובליקה הצ'כוסלובקית. בפוד-קרפטסקה-רוס מתנוססים פה ושם בתי חינוך עברים, גני ילדים, בתי ספר עממיים ושתי גימנסיות עבריות, שהם כנאות במדבר השמם של היהדות, הקופאת על שמריה והשקועה בבערות עמוקה. בבתי ספר אלה מקבלים כאלף וחמש מאות תלמיד חינוך עברילאווי. הממשלה הצ'כוסלובקית לא רק שאינה שמה מכשולים לפני בתי הספר האלה, כנהוג בארצות שכנותיה, אלא גם תומכת בהם בפועל, בתומר וברוח, ואומנם, הם מתנהלים על-פי כל הפדגוגיקה וההגיניה החדשים. אחד מבתי הספר האלה, זהו בית הספר העממי שבבירת המדינה, אוז'הורוד, החוגג עכשיו את יובל העשור שלו. הוא נוסד בשנת 1925 עם 22 תלמידים ומורה אחד בחדר קטן, שהקהילה התיאולוגית מסרה לצורך זה בבית הכנסת שלה. כעת מונה בית ספר זה 120 תלמידים ו-4 מורים, ויש לו בנין עצמי, ספריה עברית חשובה ומכשירי לימוד רבים. בתור המשך לבית הספר העממי נוסדה לפני שנתיים גימנסיה עברית, המכילה עכשיו ג' כיתות וגן ילדים עברי. בכל מקום, ששם בית ספר עברי קיים, נוצרה סביבה עברית וקמה תנועה לאומית תוססת. נוסדו סמינריונים וחוגים עבריים, וישנם המונים, צעירים וזקנים, המדברים וקוראים עברית. ככה הולך בית הספר העברי ומשפיע על סביבותיו ומשמש כמגדל אור בים החושך והבערות, העוטפים את רוב היהודים במדינה זו. והלוואי היו לנו האמצעים הדרושים כדי להרחיב את רשת בתי הספר האלה כי מצבם של יהודי פ. ק. ר. ירוד מאוד! עובדה ראויה להירשם היא, שתשעים ותשעה אחוז מהמורים העברים, המשמשים בבתי הספר פה הינם ילידי פולניה. רק בזמן האחרון נכנסו להוראה גם מילידי המקום, שגמרו את חוק למודם במוסדות העברים ההם. יצחק גריידינגר - אוז'הורוד."

הגימנסיה העברית "יבנה" באוז'גורוד. "הוקמה בשנת 1934 במימון משותף של השלטון הצ'כי והקהילה היהודית. היא נוסדה כעשור לאחר הקמת ביה"ס העממי בעיר והייתה אמורה לתת מענה לאלו שביקשו להמשיך את לימודיהם התיכוניים בשפה העברית... לעומת החינוך החילוני בגימנסיה במונקץ, ב"יבנה" היה החינוך דתי-לאומי ורוב התלמידים השתייכו לבית"ר ולצעירי "המזרחי". פעלה עד

ב"ח' א' ט"ב

שנת 1944

[רוסיה הקרפטית: מדריך לאתרים יהודים].

המורה יצחק גרידינגר בשנת תרצ"ה (1934-35). רבקה, בתו של יצחק, בשורה העליונה, רביעית משמאל

תרצ"ה

יצחק גרידינגר (עם כובע, באמצע). רבקה בתו באותה שורה, שלישית משמאל

יצחק ושרה
גרידינגר

בהצגת פורים
בבית הספר:
רבקה, בתו של
יצחק, באמצע

בספר "יהדות אונגור-אוז'הורוד", מאת ר"ר יהודה שפיגל, בשנת 1993 הוא כתב:
"בשנת 1930 חיו באוז'הורוד 7,357 יהודים. בשנת 1934, תחת ממשלת צ'כוסלובקיה, נבנתה ונפתחה באוז'הורוד גימנסיה יהודית (כיום שוכן בבניין זה בית ספר תיכון מס' 10 דוג'קו גאבור). לפני הסיפוח ההונגרי ב-1938, כל המקצועות, מלבד חוק האל, נלמדו בצ'כית ובעברית. לדברי ולרי סיקה ("שפות זרות בתהליך החינוך של גימנסיות זקרפאטיה במחצית הראשונה של המאה ה-20"): בגימנסיה היהודית באוז'הורוד (מאז 1938), שפת ההוראה הייתה הונגרית. בין השפות שנלמדו במוסד חינוכי זה היו לטינית, יוונית, עברית, הונגרית, גרמנית וסלובקית. בשתי הכיתות הראשונות של הגימנסיה למדו הונגרית ועברית 5 שעות שבועיות, בכיתה ג' כל אחת, בכיתות ה' ד', ובכיתות ה' עד ח' - 3 כל אחת השפה הגרמנית כיתות ה'-ז' ד', ובכיתה ח' 3 שעות שבועיות. חלוקת שעות זו סיפקה לתלמידי הגימנסיה היהודית שליטה טובה בשפה הגרמנית. לפי נתוני ארכיון, בשנת הלימודים 1940-41 נפסקו. **המנהל יצחק גרידינגר**. השני אינג' פ. טוכמן משנת 1938/39. בתכניות הלימוד של שתי גימנסיות יהודיות באזור נכללה השפה האנגלית במספר השעות שהוקצו ללימוד השפה הגרמנית."

יצחק חיבר ספרי לימוד רבים. באתר הספרייה הלאומית מוצגים 3 ספרים:

- תורת הספרות: לכתות הגבוהות שבגמנסיות העבריות, אוז'הורוד יבנה, תרצ"ח - 91 עמודים
- הלפיד : שי לחובבי בית הספר העברי ותומכיו, מפרי רוחם של תלמידי בית הספר העממי העברי באוז'הורוד, לרגלי הגיעו לגיל בר מצוה / ליקט וחיבר יצחק גרידינגר. מוציא לאור: אוז'הורוד : בית הספר העממי העברי, שנת תרצ"ז, 66 עמודים

Az emberi test részei אֲחֵרֵי נוֹף הָאָדָם

ajkók	שִׁנָּיִם	fej	רֹאשׁ
száj	פֶּה	fejbub	פְּרִיטָה
fog	שֵׁן	homlok	מִצְחָה
foghús	הַנְּחִים	falcsont	מַשְׁרֵקָה
nyelv	לָשׁוֹן	halánték	רִקְחָה
torok	נֶרֶן	szem	עֵינַיִם
mandula (torokban)	בְּלוֹט	szemöldök	גְּבִיחָה
torkó	קֶרֶף	szemhéj	עֲשָׂפָה
nyak	צַוָּאר	szempilla	שִׁמְרִיחָה
váll	קַתֵּף	fül	אָזֵן
lapocka	עֲצָמֵי הַשֵּׁקֶם	fülcimpa	בְּרִיל
hát	גֵּב	orr	אֵף
gerinc	שִׁרְדָה	orlyukak	נִזְרִים
felsőkar	זְרֹעַ	polo	כֶּדֶי
lőnyök	מְרִפָּה	álkópocs	קֶסֶת

moszfirozó	עֶסֶן	földmérő	בְּרֵד
bódigos	סִחָח	mérnök	מְהַנְהֵם
szobrósz	סִפֵּל	gépész	מְבַנְיָא
szücs	שִׁרְוֹן	zeneszerző	מְנַעֵם
festő	צַבֵּעַ	lakatos	מְסַבֵּר
lényképész	צַלֵּם	manikűrös	מְסַדֵּת
szerező	קַדְדָן	optikus	מְשַׁמְמֵן
lazekos	קַדְרֵי	asztalos	נֶעֶר
mészáros	קַאֵב	pék	נַחֲוִים
dívalórusnő	קַדְדָּנִית	kolbászkészítő	נְקִיבֵר
szijgyórtó	רַאקָן	mázoló	סִיד
órá	שִׁעָן	droguista	מְסַמֵּן
díszítő	שִׁפֵּר	cipész	מְנַלֵּד
kályhós	תֵּנֵר	lodrász	מְפֵר

• מילון המונחים עברי - הונגרי, מאת יצחק גרידינגר. יצא לאור ע"י הוצאת אונגבר, הונגריה, בשנת 1940

בעתון הארץ ישראלי "הבוקר", מה- 18 אוקטובר 1940 כותבים על מילון זה "במובן ידוע הוא חידוש בלכסיקוגרפיה העברית"

נוסף לספרים וחוברות שצינו בסקירה השנתית על הספר העברי בח"ש, שנחפרסמה ב"הבוקר" גליון מערב ראש השנה ש. ז. הנני מוצא לחובתו להביא לפני הקוראים את הפלואים הרשומים בזה לחלן. אם כי לא לפי המקצועות שבאו בסקירה הנ"ל. במשך שנת ת"ש הופיע הכרך השני של ה-קונקורדנציה לתוספתא, אותיות: ב-ו לחרב החכם ת. י. קוסובסקי. סלבד הכרך הזה של הקונקורדנציה הו' סיע גם מילון עבריי-הונגריי מאת יצחק גרידינגר, שבמובן ידוע הוא חידוש בלכסיקוגרפיה העברית.

תג 1938-1944 של הגימנסיה היהודית באונגוורוד. הכתובת בהונגרית היא Ungvári zsidó gimnázium

רוחות אחרות החלו לנשב בנובמבר 1938, עם כינונה של "בוררות וינה הראשונה", שקבעה מחדש את הגבולות בין הונגריה ובין צ'כוסלובקיה: חלק גדול מדרום סלובקיה הועבר לריבונות הונגרית. ניתן על ידי גרמניה הנאצית ואיטליה הפאשיסטית. בספר "אורות הרים", ניתן לכך ביטוי בעמ' 195-196: "פתיחת שנת הלימודים 1938/39 (עוד בימי הצ'כים) הייתה כבר בהנהלתו של אינג' פ. סוכמן, שמונה למנהל זמני עם המהפך ב-2 בנובמבר חל שינוי קיצוני גם בגימנסיה באוז'הורוד. ... עם התבססות השלטון ההונגרי החמיר המצב גם במוסד זה. מתוך חבר המורים עזבו יצחק גרידינגר (שהיה מנהל בית הספר העממי העברי)..."

יצחק ושרה הבינו לאן נושבת הרוח והחליטו לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל. בתמונה מצולמים רבקה ואברהם גרידינגר עם כובעי בית הספר לפני יציאתם לארץ - עם עליית הנוער של הנרייטה סולד, פברואר 1940.

אברהם היה בן 15 ורבקה עוד לא בת 14. הרבה תעוזה הייתה להוריהם, יצחק ושרה, לשלוח ילדים צעירים כל כך אל הארץ... ילדים רבים שלמדו בגימנסיה, אך לא גרו באוז'הורוד, התגוררו בביתם של שרה ויצחק. הם ניסו מאוד לשכנע את הוריהם לשלוח את הילדים לארץ, והבטיחו שבארץ יטפלו בהם - אך אף הורה לא שלח את ילדיו...

אברהם ורבקה נשלחו ללמוד בכפר הנוער בן שמן. הם למדו שם עד סיום התיכון. אברהם הכיר שם את אישתו, אלישבע, ויחד עם חבריהם לכיתה, שמעון וסוניה פרס, הקימו את קיבוץ אלומות (בביתניה) בגליל התחתון. אברהם ורבקה הגישו וקיבלו אזרחות מממשלת פלשטינה במרץ 1947.

רבקה גרידינגר
התגוררה בתל
אביב.

תמונתה של רבקה, בתו של יצחק, מתוך בקשת ההתאזרחות: Snek Rifka Greidinger 10.5.1926

פרסום בעיתון "הצופה", 7 במאי 1947 - רישום לנישואין של אברהם, בנו של יצחק, עם אלישבע, לבית קטאין

נרשמו לנישואין בכנרת
ע"י ר' שרוב קורן ש"ב ומס"ק
שאל בן יוסף גרונברג טענן
שושנה בת קלמן לבנקופף - טענן
אברהם בן יצחק גרידינגר
ביתניה עלית
אלישבע בת צבי קטאין ביתניה עלית

No trace on Special List

Government of Palestine, 2-APR-46
DEPARTMENT OF MIGRATION
APPLICATION FOR A CERTIFICATE OF NATURALIZATION.
(Article 7 of the Palestinian Citizenship Order, 1925.)

I (a) Greidinger Snek Abraham
of (b) Bitania - Post Kinecht

being above the age of eighteen years (and (if a woman) unmarried, widowed or divorced) hereby apply for naturalization as a Palestinian citizen and declare that if granted naturalization I intend to reside permanently in Palestine.

I undertake on receipt of a certificate of naturalization to surrender any passport or laissez-passer that may be held by me, and to take oath of allegiance to the Government of Palestine or a solemn affirmation or declaration in lieu thereof.

I declare that I have resided in Palestine for not less than two years out of the three years immediately preceding the date of this application.

I further declare that the following particulars regarding myself are correct:

(c) Name of place of birth and name of state to be copied from passport or birth certificate. 1. Place of birth (a) Kőszeg (Hungary)
(in capital letters) (Name of state)
2. Date of birth. 15.11.1925 (Name of date)

Whether unmarried, married, widowed or divorced. Married

3. Nationality. Undefined

4. Occupation. Agricultural Instructor

5. Wife's name. ELischewah Maiden name KITAIN
Place and date of birth: Berlin 28.12.1927 Germany
Nationality before marriage: PALESTINE

* 7. Children's names	Sex	Date of birth	Place of birth

(*) In capital letters.

(d) Full name and address.

8. I am personally known to the two undermentioned residents of Palestine who are prepared to support my application:
(a) Immanuel Jizreli - Mukhtas Pnia
Zeev Ben-Ami - Secretary

Signature of applicant: Abraham Greidinger

I am satisfied that the applicant can converse in the Hebrew language.
Made and subscribed this 27 day of March 1947, before me.
(Signature) Abraham Greidinger (Title) s/c
B. Ballouf

M. 11. B. 077. 751-300-18.37 JALN.

ומה עלה בגורלם של יצחק גרידינגר ואשתו שרה לאחר שילדיהם עלו ארצה? מסתבר שיצחק ניסה אף הוא לקבל סרטיפיקט לעלייה ארצה. במסמך מארכיון המדינה מה-15.1.1941, המתעד "בקשות רשמיות של רבנים לסרטיפיקטים (אישורי עליה) עבור רבנים מפולין וליטא, שנמסרו לרב יצחק הרצוג ע"י קרובי ומקורבי הרבנים בארץ. רשימה שמית: חזקיה יוסף מישקובסקי אריה וגולדה שפירא אלעזר אמולסקי יצחק זאב סולוביצי'ק (הרב מבריסק) אהרון טייץ לייזר חיימוביץ אפרים יצחק וניצ'אחר אליה חזו נרור תרדכי ליהשיט וולח

ומקורבי הרבנים בארץ", כתוב: "מציעים: הסתדרות המורים, זכרון משה, רחוב דוד ילן 5. הערות: ישיבתו בהונגריה אסורה. הוא מחבר המורים וגם סופר חשוב בעברית

Above is not rabbi but teacher or director of Gymnasium

[הרשום למעלה איננו רבי אבל הוא מורה או מנהל גימנסיה] בתחתית המסמך מופיעה הערה: "ט"ו תמוז ת"ש [21.7.1940]. כתבנו למר ילן שאין אפשרות להמציא". שרה הנכדה מעידה שאנשים היו פוקדים את ביתם ומביאים עדויות שונות. לאחר המלחמה נסע הבן אברהם לצ'כוסלובקיה, עם משלחת של "הנוער העובד", וניסה לברר על גורל הוריו, אך הוא לא מצא כל מידע על גורלם. כנראה שהם נרצחו באוגוסט 1941 בקמיניץ פודולסק. כך מילאה בשנת 1956 בתם, רבקה (גרידינגר) ה'לד, דפי עד על הוריה, המעידים על רציחתם...

מצאתי תיעוד לכך שיצחק הגיע לקמיניץ פודולסק מתוך ספרו של דב דינור "שואת יהודי רוסיה הקרפטית – אוז'גורוד" באתר ארכיון האינטרנט:

– Full text of "[Sho'at Yehude Rusyah ha-Karpatit-Uz'horod](#)"

סביר להניח שמכיוון שיצחק היה יליד פולין, לא הייתה לו יכולת להוכיח את אזרחותו ההונגרית רבת השנים ולכן נשלח עם שרה למזרח...

"לילי ציילאג שימשה כמורה להתעמלות בגימנסיה לבנות ובאותו זמן עבדה כמזכירה בגימנסיה העברית. היא וקטלין ציילאג מסרו בעדותן מיום 11.7.1945 בפני הוועדה לתיעוד של הסוכנות היהודית בבודאפשט, על הקורות בעיר אונגוואר ב' 1941. דודם נעצר אז יחד עם אחרים. גלוייה אחרונה קיבלו ממנו מיאסינה, אבל הם ידעו, מה שקרה לו, לדבריהם, "ממכתב עברי שכתב מישהו, ובו נאמר, שישנה רק תקווה מועטה לחזור חביתה", הן ידעו לספר פרטים על הרעב הכבד של דרי הגטו, על מגיפה הטיפוס שפרצה בו ואחריהן הוסיפו: "מפולין חזרו גם מגוייסים לשירות עבודת הכפייה, אשר הוסתרו על-ידי נהגים בעד תשלום... מישהו ראה כיצד נשרפה אימו...אחרים נקברו חיים..." את המכתב הזה ראו שני תלמידים של הגימנסיה

העברית ועוד מורה מבית - הספר העברי ואנו יודעים היום שמנהל בית-הספר העברי, אזרח פולין לשעבר, יצחק גריידינגר, "שלח מכתב מקאמיניץ-פודולסק לפי המען סרייני, בעברית... [וכתב] כל הסיפורים הם שקר, מובילים למוות". גם חוה שקד [מורה מביה"ס] זוכרת את המכתב הנורא שהגיע מגריידינגר. "ראיתי אותו במו-עייני"; "זה עבר מפה לאוזן..." מספר מי שהיה אז תלמיד הגימנסיה, אריה עמיקם, ומוסיף "גם קיבלנו גלוייה מדודה מחלמנו. לכאורה כתוב היה "הכל בסדר, הגענו למחנה, מרגישים טוב", אבל היו מספר מלים - אידיות כמו "שחיטה", ששמעו ברור היה בסלנג היהודי המקובל. אחר כך נפסק הכל ולא קבלנו שום מענה..." גם בנו של הנמען יהושע בן-ענון, זוכר את המכתב על תוכנו האיום, אשר הופץ בעיר, ולא רק בין המכרים הקרובים. אליעזר אפלדורף, ווייכר ומיטיו רייזמן לא נזקקו למכתבים; הם עצמם היו בפלוגות עבודת הכפייה באוקראינה ב-1941 ומאז לא היו מסוגלים להשתחרר מהמראות אשר ראו שם, ולא שמרו אותם לעצמם."

יהי זיכרו של יצחק
גריידינגר ברוך על עשייתו
החינוכית רבת השנים!

אברהם, בנו, נפטר ביולי
2013, בגיל 88, וקבור
ביהוד.

2019: בניין הגימנסיה,
המשמש גם היום כבית ספר

[Kárpátalja \("Закарпаття"\) régi és mostani képeken](#). באתר זה נמצאות תמונות רבות מן העבר.

מלון "קרפטיה" באוז'גורוד
(1918-1938)

9. גביש אסף - יזם ובעל חברת MyCrops (מונקץ')

אל שמו של אסף הגעתי בדרך מאוד לא צפויה, וזהו סיפור המעשה: במסגרת התחקירים לתייעוד חללי מלחמת השחרור, ילידי קרפטורוס, ואיתור בני משפחתם, תיעדתי את שמואל גרינשטיין, יליד 1928, ממונקץ', שנפל בשנת 1949. באתר "יזכור" מצאתי את ההקדשה הבאה:

"נולדתי כשנה אחרי נפילתו של דודי, שמואל גרינשטיין, ואני נושא את שמו בגאווה. קשה לי להסביר, אפילו לעצמי, את האהבה העצומה שאני רוחש לאדם, שמעולם לא היכרתי באופן אישי. דודי שמואל היה, הווה ויהיה בזיכרוני ובמחשבותי עד יום מותי". שמואל גביש (גרינשטיין) 15 אפריל 2021.

את שמואל גביש איתרתי בארה"ב ובשיחת ווטסאפ התפתחה שיחת היכרות, הכוללת את השאלה הטריטוריאלי: היכן את גרה? עניתי: בקריית אונו. אמר שמואל שיש לו אח, המתגורר גם הוא בקריית אונו. שאלתי: באיזה רחוב? "יצחק רבין"; המשכתי: באיזה מספר? כששמואל ענה - הבנתי שזאת בדיוק כתובת מגורי, ואחיו, אלי, הוא שכן שלי [אנו גם חונים זה לצד זה בחניון]... ואולי לא היה זה מקרה! אלי סיפר לי על המיזם של בנו, אסף - וכך התוודעתי אל המיזם המאוד מיוחד שלו. דרך אגב: שמואל [הדוד] מגיע מארה"ב בתדירות רבה. הוא נגן אקורדיון מבריק וניגן פעמיים בקיבוץ שפיים עבור המפונים "שלנו", תושבי כפר עזה - וכל זאת בהתנדבות מלאה. הוא ניגן גם לפצועי המלחמה בשיקום ב"תל השומר".

ובכן, זה הזמן לספר את סיפורו של אסף. הוא יליד 1985, בן הדור השלישי, גדל בנס ציונה. בגלל רצונו ללמוד במגמת ביוטכנולוגיה הוא עבר ללמוד בתיכון "קציר" ברחובות. בצבא שרת אסף כקצין בחיל התותחנים, כולל שנת קבע.

תואר ראשון בביולוגיה השלים אסף באוניברסיטת תל-אביב ואת התואר השני - במכון ויצמן. הוא היה, בעצם, במסלול ישיר לדוקטורט, אך החליט לעצור כיוון שרצה להקים מיזם משלו, הקשור לתחומי העניין שלו: ראייה ממוחשבת, עיבוד תמונה - וצמחים.

כמה מילים על המונח "ראייה ממוחשבת" - מתוך ויקיפדיה: "ראייה ממוחשבת (באנגלית: Computer Vision) היא ענף מרכזי של מדעי המחשב, העוסק בעיבוד אוטומטי של תמונות ווידאו, במטרה לחלץ ולפרש מידע חזותי הטמון בהם. העוסקים בתחום מפתחים כלים מתמטיים וכלי תוכנה לעיבוד מידע חזותי. לדוגמה: חידוד של תמונה לא ממוקדת, חידוד של תמונה שצולמה תוך כדי תנועה מהירה, זיהוי עצמים וזיהוי פנים. הקלט החזותי יכול להיות צילומי סטילס, וידאו, צילומים ממצלמות מרובות, או נתונים תלת ממדיים מסורק רפואי."

אסף מציין שהחל משנת 2012 הייתה "קפיצה" של טכנולוגיות עיבוד תמונה באמצעות "למידה עמוקה" [Deep Learning], כחלק ממהפכת הבינה המלאכותית [AI].

אסף הכיר את שותפו למיזם, אסף לוי, תוך כדי לימודים בפקולטה למינהל עסקים. הם הקימו חברה, הנקראת MyCrops. על אסף כתוב באתר החברה: "פותר בעיות ויוצר כלים נלהב. ביולוג בלב עם עסקים בראש. מדען ראשי".

על MyCrops כתוב: "כמומחי ראייה ממוחשבת, המשימה שלנו היא להעצים חקלאים ולאפשר להם לעמוד ביעדים שלהם באופן בר קיימא".

לחברה יש מספר מוצרים. המוצר הראשון, הנקרא Spot, משתמש בעיבוד תמונה כדי להבין את מצבו של הצמח: האם הוא חולה במחלת צמחים? האם הוא בשל לקטיף? האם יש נשיכות חרקים על העלים? כתמים? פטריות? בעיות הזנה של הצמח?

מתוך אתר החברה: "MyCrops מספקת שירותי אגרונום דיגיטלי על ידי הדמיה של צמחים ואבחון שלהם באמצעות ראיית מכונה, מה שמאפשר לחקלאים לשפר את היבול ולהפחית עלויות. אנו מספקים את השירות עם מערכות הדמיה בשטח ואלגוריתמים של ראיית מכונה."

עד 62% מהיבולים המגודלים בחממות מתים עקב בעיות בריאות הצמח, שעדיין מזוהות על ידי מומחים אנושיים בתהליך איטי, יקר ולא מדויק. המוצר נמצא בשימוש מגדלי עצים, פרחים, וזרעים בחממות ובמטעים.

על הפיתוח רשמו השניים פטנט בארה"ב, התקף, כמובן, גם לארץ.

הפיתוח מיושם בארצות רבות, כגון: הולנד, ארה"ב, קנדה – ואפילו באינדונזיה.

כיום יש לחברה עוד מוצרים: DASH: מערכת לניהול חוות חקלאיות. באפליקציה ניתן להקליד את פעילות החווה, לנהל מלאי ופעילות - מזריעה ועד לאריזה ולמשלוחים, תחזית ומדידת רווחים. מתקבלים דוחות, המאפשרים לראות בקלות את המדדים החשובים

ביותר, כך שהחקלאי יכול להתמקד בגידול צמחים בריאים יותר, עם תשואה גבוהה יותר. הפיתוח עלה בעקבות עבודה עם חקלאים והצורך שעלה מצידם.

SCOUT: איסוף נתוני שטח ומעקב אחר התפרצויות מזיקים בזמן אמת. מתוך אתר החברה: "בחממה או במתקן הגידול הפנימי שלך, צוותי הפיקוח יכולים להשתמש באפליקציה לנייד של SCOUT כדי לזהות, לדווח ולתייג בעיות IPM* ביעילות רבה יותר. כל שעליך לעשות הוא לצלם את הצמח הנגוע באמצעות סמארטפון ו-SCOUT ידריך אותך במהירות בתהליך המעקב, כולל זיהוי מיידי של מזיקים והמלצות לטיפול". IPM*: "הדברה משולבת או בלעז, IPM – או Integrated Pest Management, היא גישה כוללת להדברה המביאה בחשבון את ארבעת העקרונות של הדברה: מניעה, זיהוי, ניטור וטיפול".

אסף נשוי לדר' נועה ברק, שהיא מיקרוביולוגית. יש להם שני בנים והם מתגוררים בציריך בשנתיים וחצי האחרונות.

אין ספק שאסף הוא מדען מקורי, יזם בעל מעוף ומקוריות – ואנו מאחלים לו הרבה הצלחה!

כתבה: רותי פיקסלר

לתגובות: ruthfixler@walla.co.il 050-5643299

סייעה בתרגום לאנגלית: גיטה ברקוביץ